ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണമ്/മധ്യഭാഗഃ/അധ്യായഃ 27
അർജുനോപാഖ്യാനം

വസിഷ്ഠ ഉവാച
തസ്മിൻപുരേ സന്തുലിതാമരേന്ദ്ര-
പുരി+പ്രഭാവേ മുനിവര്യധേനുഃ .
വിനിർമമേ തേഷു ഗൃഹേഷു പശ്ചാത്-
തദ്യോഗ്യ-നാരീ-നര-വൃന്ദജാതമ് .. 2,27.1 ..

വിചിത്രവേഷാഭരണപ്രസൂന
ഗന്ധാംശുകാ-ലങ്കൃതവിഗ്രഹാഭിഃ .
സഹാവഭാവാ-ഭിരു-ദാരചേഷ്ടാ+
ശ്രീകാന്തിസൗന്ദര്യഗുണാന്വിതാഭിഃ .. 2,27.2 ..

മന്ദസ്ഫുരദ്ദന്തമരീചിജാല
വിദ്യോതി-താനന-സരോജ-ജിതേന്ദു-ഭാഭിഃ .
പ്രത്യഗ്ര-യൗവന-ഭരാസ-വൽഗു-ഗീർഭിഃസ്-
സ+ പ്രേമ-മന്ഥര-കടാക്ഷ-നിരീക്ഷണാഭിഃ .. 2,27.3 ..

പ്രീതിപ്രസന്നഹൃദയാഭി-രതി+പ്രഭാഭിഃ+ ശൃങ്ഗാരകല്പതരുപുഷ്പവിഭൂഷിതാഭിഃ .
ദേവാങ്ഗനാ-തുലിതസൗഭഗ-സൗകുമാര്യ
രൂപാഭി-ലാഷ-മധുരാകൃതി-രഞ്ജിതാഭിഃ .. 2,27.4 ..

ഉത്തപ്തഹേമകലശോപമ!ചാരുപീന
വക്ഷോരുഹ+ദ്വയ-ഭരാനത-മധ്യ/മാഭിഃ .
ശ്രോണീഭരാ+ക്രമണ-ഖേദപരിശ്രിതാസ്
മൃഗാ-രക്ത-പാവക-രസാ-രുണി-താങ്ഘ്രി-ഭൂഭിഃ .. 2,27.5 ..

കേയൂരഹാരമണികങ്കണഹേമ കണ്ഠ
സൂത്രാമല+ശ്രവണ-മണ്ഡല-മണ്ഡിതാഭിഃ .
സ്രഗ്ദാമചുമ്ബിത-സകുന്തല-കേശപാശ-
കാഞ്ചീകലാപ-പരിശിഞ്ജിത-നൂപുരാഭിഃ .. 2,27.6 ..

ആമൃഷ്ട-രോഷ-പരിസാംത്വന-നർമ-ഹാസ
കേലീപ്രിയാ-ലപന-ഭർത്സന-രോഷണേഷു .
ഭാവേഷു പാർഥിവ-നിജ+പ്രിയധൈര്യബന്ധ
സർവാപ-ഹാരചതുരേഷു കൃതാന്ത-രാഭിഃ .. 2,27.7 ..

തന്ത്രീ+സ്വനോപ-മിതമഞ്ജുല-സൗമ്യഗേയ
ഗന്ധർവ-താര-മധു-രാരവ-ഭാഷിണീഭിഃ .
വീണാ+പ്രവീണ-തരപാണി-തലാങ്-ഗുലീഭിർ
ഗംഭീരചക്രചടുവാദ-രതോ+ത്സുകാഭിഃ .. 2,27.8 ..

സ്ത്രീഭിർ-മദാലസ തരാഭി-രതി+പ്രഗൽഭ-
ഭാവാഭിരാ-കുലിത-കാമുക-മാനസാഭിഃ .
കാമപ്രയോഗ-നിപുണാഭി-രഹീന-സംപ-
ദൗദാര്യരൂപഗുണശീലസമന്വിതാഭിഃ .. 2,27.9 ..

സംഖ്യാതി-ഗാഭി-രനിശം ഗൃഹകൃത്യകർമ+
വ്യഗ്രാത്മ-കാഭിരപി തത്പരി-ചാരികാഭിഃ .
പുംഭിശ്ച തദ്ഗുണഗണോചിതരൂപശോഭൈ-
രുദ്ഭാസിതൈർഗൃഹചരൈഃ പരിതഃ പരീതമ് .. 2,27.10 .

സരാജ-മാർഗാപണ-സൗധ-സദ്മ-
സോപാന-ദേവാലയ-ചത്വരേഷു .
പൗരൈ-രശേഷാർഥ-ഗുണൈഃ സമന്താ-
ദധ്യാസ്യ-മാനം പരിപൂർണ-കാമൈഃ .. 2,27.11 ..

അനേക രത്നോ+ജ്ജ്വലിതൈർ-വിചിത്രൈഃഫ് പ്രാസാദ-സംഘൈ-രതുലൈര-
സംഖ്യൈഃ .
രഥാശ്വ-മാതങ്ഗ-ഖരോഷ്ട്ര-ഗോജാ-
യോഗ്യൈ-രനേകൈ-രപി മന്ദിരൈശ്ച .. 2,27.12 ..

നരേന്ദ്ര-സാമന്ത-നിഷാദി-സാദി-
പദാതിസേനാ-പതി-നായകാനാമ് .
വിപ്രാദികാനാം രഥിസാരഥീനാം
ഗൃഹൈസ്തഥാ മാഗധ-ബന്ദിനാം ച .. 2,27.13 ..

വിവിക്ത-രഥ്യാ-പണചിത്ര-ചത്വരൈ-
രനേകവസ്തു+ക്രയ-വിക്ര-യൈശ്ച .
മഹാധനോപസ്കര-സാധുനിർമിതൈർ-
ഗൃഹൈശ്ച ശുഭ്രൈർ-ഗണികാ-ജനാനാമ് .. 2,27.14 ..

മഹാർഹ-രത്നോജ്ജ്വല-തുങ്ഗ-ഗോപുരൈഃ+
സഹ+ ശ്വ-ഗൃധ്ര-വ്രജ-നർത-നാലയൈഃ .
ചിത്രൈർ-ധ്വജൈ+ശ്ചാപി പതാകി-കാഭിഃ+
ശുഭ്രൈഃ പടൈർ-മണ്ഡ-പികാഭി-രുന്നതൈഃ .. 2,27.15 ..

കഹ്ലാര-കഞ്ജ-കുമുദോത്പല-രേണുവാസിതൈ+
ശ്ചകാ+ഹ്വ/ഹംസ-കുരരീ-ബക-സാര-സാനാമ് .
നാനാ-രവാ+ഢ്യ/രമണീയ-തടാക-വാപീ
സരോവരൈ+ശ്ചാപി ജലോപ-പന്നൈഃ .. 2,27.16 ..

ചൂത+പ്രിയാല-പന-സാമ്ര-മധൂക-ജംബൂ+
പ്ലക്ഷൈർ-നവൈശ്ച തരുഭിശ്ച കൃതാല-വാലൈഃ .

പര്യ+ന്തരോ-പിത/മനോരമ-നാഗ-കേതകീ
പുന്നാഗ-ചംപക-വനൈശ്ച പത-ത്രി/ജുഷ്ടൈഃ .. 2,27.17 ..

മന്ദാര-കുന്ദ-കരവീര-മനോജ്ഞ-യൂഥികാ-
ജാത്യാദി-കൈർ/വിവിധ-പുഷ്പ-ഫലൈശ്ച വൃക്ഷൈഃ .
സംലക്ഷ്യമാണപരിതോ-പവനാലി-ഭിശ്ച
സംശോഭിതം ജഗതി വിസ്മയ-നീയ-രൂപൈഃ .. 2,27.18 ..

സർവർത്തുക+പ്രവര-സൗരഭ-വായുമന്ദ-
മന്ദപ്രചാരി-ഭർത്സിത-ധർമകാലമ് .
ഇത്ഥം സുരാസുര-മനോരമ-ഭോഗസംപ+
ദ്വിസ്പഷ്ട-മാന-വിഭവം നഗരം നരേദ്ര .. 2,27.19 ..

സൗഭാഗ്യ-ഭോഗമമിതം മുനിഹോമ-ധേനുഃ+
സദ്യോ വിധായ വിനിവേദയ-ദാശു തസ്മൈ .
ജ്ഞാത്വാ തതോ മുനിവരോ+ ദ്വിജ-ഹോമ-ധേന്വാ
സംപാദിതം നരപതേ രുചിരാതി-ഥേയമ് .. 2,27.20 ..

ആഹൂയ കഞ്ചന തദന്തിക മാത്മശിഷ്യം പ്രാസ്ഥാപയഥ്-സഗുണ-ശാലിന-മാശു
രാജൻ .
ഗത്വാ വിശാമധി-പതേസ്തരസാ സമീപം
സംപ്ര+ശ്രയം മുനി-സുതസ്ത-മിദം ബഭാഷേ .. 2,27.21 ..

ആതിഥ്യ-മസ്മ-ദുപ-പാദിത-മാശു രാജ്ഞാ
സംഭാവനീയ-മിതി നഃ കുല-ദേശികാജ്ഞാ .
രാജാ തതോ മുനിവരേണ കൃതാഭ്യ-നുജ്ഞഃ+
സംപ്രാവിശത്-പുരവരം സ്വകൃതേ കൃതം തത് .. 2,27.22 ..

സർവോപ-ഭോഗ്യ-നിലയം മുനിഹോമധേനു
സാമർഥ്യ-സൂചക-മശോഷ-ബലൈഃ സമേതഃ .
അന്തഃ പ്രവിശ്യ നഗ-രർദ്ധിമ-ശേഷ-ലോക
സംമോഹിനീ മഭിസ-മീക്ഷ്യ സ രാജവര്യഃ .. 2,27.23 ..

പ്രീതിപ്രസന്നവദനഃ സബലസ്തു ദാനീ
ധീരോഽപി വിസ്മയ-മവാപ ഭൃശം തദാനീമ് .
ഗച്ഛൻസുരസ്ത്രീ-നയനാലി-യൂഥ
പാനൈക-പാത്രോ-ചിത-ചാരുമൂർത്തിഃ .. 2,27.24 ..

രേമേ സ ഹൈഹയപതിഃ പുരരാജമാർഗേ
ശക്രഃ കുബേര-വസതാവിവ സാമരൗഘഃ .
തം പ്രസ്ഥിതം രാജപഥാത്സമന്താത്
പൗരാങ്ഗനാ+ശ്ചന്ദനവാരിസിക്തൈഃ .. 2,27.25 ..

പ്രസൂനലാജാപ്രകരൈരെ-ജസ്ര-
മവീപൃഷൻസൗധഗതാഃ സു-ദൃദ്യൈഃ .
അഭ്യാഗതാർഹണ-സമുത്സുക-പൗരകാന്താ ഹസ്താര-വിന്ദ-ഗലിതാ-മലലാജ-
വർഷൈഃ .. 2,27.26 ..

കാലേയ-പങ്കസുരഭീ-കൃത-നന്ദനോത്ഥ
ശുഭ്ര+പ്രസൂന-നികരൈ-രലി-വൃന്ദഗീതൈഃ .
തത്രത്യ-പൗരവനിതാഞ്ജന-രത്നസാര-
മുക്താ-ഭിര+പ്യനുപദം പ്രവികീര്യ-മാമഃ .. 2,27.27 ..

വ്യഭ്രാജ-താവനിപതിർ-വിശദൈഃ സമന്താ+
ച്ഛീതാംശു-രശ്മി-നികരൈ-രിവ മന്ദരാദ്രിഃ .
ബ്രാഹ്മീം തപഃശ്രിയ മുദാര-ഗണാമ-ചിന്ത്യാം
ലോകേഷു ദുർലഭതരാം സ്പൃഹണീയ-ശോഭാമ് .. 2,27.28 ..

പശ്യ+ന്വിശാ-മധിപതിഃ പുരസംപദം താ
മുച്ചൈഃ ശശംസ മനസാ വചസേവ രാജൻ .
മേനേ ച ഹൈഹയപതിർ-ഭുവി ദുർലഭേയം
ക്ഷാത്രീ മനോഹര-തരാ മഹിതാ ഹി സംപത് .. 2,27.29 ..

അസ്യാഃ ശതാംശ-തുലനാ-മപി നോപഗന്തും
വിപ്രശിയഃ പ്രഭവ-തീതി സുരാർചിതായാഃ .
മധ്യേപുരം പുരജനോപ-ചിതാം വിഭൂതി-
മാലോകയൻ-സഹ പുരോഹിത-മന്ത്രിസാർഥൈഃ .. 2,27.30 ..

ഗച്ഛ+ന്ത്സ്വ-പാർശ്വ-ചര ദർശിത-വർണസൗധോ
ലേഭേ മുദം പുരജനൈഃ പരിപൂജ്യമാനഃ .
രാജാ തതോ മുനിവരോ-പചിതാം സപര്യാ-
മാത്മാനു-രൂപമിഹ സാനുചരോ ലഭസ്വ .. 2,27.31 ..

ഇത്യശ്രമേണ നൃപതിർവിനിവർത്തയിത്വാ+
സ്വാർഥം-പ്ര/ഗാല്പിത-ഗൃഹാഭി-മുഖോ ജഗാമ .
പൗരേഃ സമേത്യ വിവിധാർഹണ-പാണിഭിശ്ച
മാർഗേ മുദാ വിരചി-താ-ജ-ലി-ഭിഃ സമന്താത് .. 2,27.32 ..

സംഭാവിതോ+ഭ്യനുപദം ജയശബ്ദഘോഷൈസ്
തൂര്യാ-രവൈശ്ച ബധിരീ-കൃത-ദിഗ്വി-ഭാഗൈഃ .
കക്ഷാന്ത-രാണി നൃപതിഃ ശനകൈ-രതീത്യ+
ത്രീണി ക്രമേണ ച സസംഭ്രമ-കഞ്ചുകീനി .. 2,27.33 ..

ദൂര+പ്രസാരിത-പൃഥഗ്/ജനസംകുലാനി
സദ്മാവി-വേശ സചിവാ-ദര-ദത്ത-ഹൃസ്തഃ .

തത്ര പ്രദീപ-ദധി-ദർപണ-ഗന്ധപുഷ്പ-
ദൂർവാക്ഷ-താദിഭി-രലം പുരകാമി-നീഭിഃ .. 2,27.34 ..

നിര്യായ രാജ-ഭവനാ+ന്തരതഃ സലീല-
മാനന്ദിതോ നരപതിർ-ബഹുമാന പൂർവകമ് .
താഭിഃ സമാഭി-വിനിവേശിത-മാശു നാനാ
രത്നപ്രവേക-രുചി-ജാല-വിരാജ-മാനമ് .. 2,27.35 ..

സൂക്ഷ്മോത്തര+ച്ഛദ-മുദാര-യശാ മനോജ്ഞ
മധ്യാ രുരോഹ കനകോത്തരവിഷ്ടരം തമ് .
തസ്മിൻഗൃഹേ നൃപ തദീയ-പുരന്ധ്രി-വർഗഃ+
സ്വാസീനമാശു നൃപതിർ-വിവിധാർ-ഹണാഭിഃ .. 2,27.36 ..

വാദ്യാ-ദിഭിസ്-തദനു-ഭൂഷണ-ഗന്ധപുഷ്പ
വസ്ത്രാ+ദ്യല+ങ്കൃതിഭി-രഗ്ര്യ-മുദം തതാന .
തസ്മി+ന്നശേഷ-ദിവസോചിത-കർമ സർവം
നിർവർത്യ ഹൈഹയപതിഃ സ്വമതാനു-സാരമ് .. 2,27.37 ..

നാനാ വിധാ-ലയന-നർമ-വിചിത്ര-കേലീ
സംപ്രേക്ഷിതൈർ/ദിനമ-ശേഷ-മലം നിനായ .
കൃത്വാ ദിനാന്ത-സമയോചിത-കർമ ചൈവ
രാജാ+ സ്വമന്ത്രി-സചിവാനു-ഗതഃ സമന്താത് .. 2,27.38 ..

ആസന്ന-ഭൃത്യകര-സംസ്ഥിത-ദീപകൗഘ/
സംശാന്ത-സംതമ-സമാശു സദഃ പ്രപേദേ .
തത്രാസനേ സമുപ-വിശ്യ പുരോധ-മന്ത്രി
സാമന്ത-നായക-ശതൈഃ സമുപാസ്യമാനഃ .. 2,27.39 ..

അന്വാസ്ത രാജസ-മിതൗ വിവിധൈർ-വിനോദൈർ
ഹൃഷ്ടഃ സുരേന്ദ്ര ഇവ ദേവപ-ഗണൈരു-പേതഃ .
തതശ്ചിരം വിവിധ-വാദ്യ-വിനോദ-നൃത്ത+
പ്രേക്ഷാ+പ്രവൃത്ത-ഹസനാദി-കഥാ+പ്രസംഗഃ .. 2,27.40 ..

ആസാംചകാര ഗണികാജന-നർമ-ഹാസ+
ക്രീഡാവിലാസപരിതോഷിതചിത്തവൃത്തിഃ .
ഇത്ഥം വിശാ-മധിപതിർ/ഭൃശമാനിശാർദ്ധം നാനാവിഹാര-വിഭവാനു-ഭവൈ-
രനേകൈഃ .. 2,27.41 ..

സ്ഥിത്വാനുഗാൻ-നരപതീ-നപി തന്നിവാസം
പ്രസ്ഥാപ്യ വാസഭവനം സ്വയമപ്യയാസീത് .
തദ്രാജസൈന്യമഖിലം നിജവീര്യശൗര്യ
സംപത്പ്രഭാവമഹിമാനുഗുണം ഗൃഹേഷു .. 2,27.42 ..

ആത്മാനു-രൂപ-വിഭവേഷു മഹാർഹ-വസ്ത്ര+
സ്രഗ്ഭൂഷണാ-ദിഭി-രലം മുദിതം ബഭൂവ .
സൈന്യാനി താനി നൃപതേർ/വിവിധാന്നപാന/സദ്ഭക്ഷ്യ-ഭോജ്യ-മധുമാംസ-പയോ-
ഘൃതാദ്യൈഃ .. 2,27.43 ..

തൃപ്താന്യവാഥ്-സുരഖിലാനി സുഖോപ-ഭൗഗൈസ്
തസ്യാം നരേദ്ര-പുരി ദേവഗണാദി-വീവ .
ഏവം തദാ നരപതേ-രനുയായി-നസ്തേ നാനാവിധോചിത-സുഖാനു-ഭവപ്രതീതാഃ ..
2,27.44 ..

അന്യോന്യ-മൂചുരിതി ഗേഹധനാദി-ഭിർവാ
കിം സാധ്യതേ വയമിഹൈവ വസാമ സർവേ .
രാജാപി ശാർവര-വിധാന-മഥോ വിധായ
നിർവർത്യ വാസഭവനേ ശയനീയമഗ്ര്യമ് .
അധ്യാസ്യ രത്ന-നികരൈ-രതി ശൈഭി ഭദ്രം
നിദ്രാമ-സേവത നരേദ്ര ചിരം പ്രതീതഃ .. 2,27.45 ..

ഇതി ശ്രീബ്രഹ്മാണ്ഡേ മഹാപുരാണേ വായുപ്രോക്തേ മധ്യഭാഗേ തൃതീയ
ഉപോദ്ഘാതപാദേർ്ജുനോപാഖ്യാനേ സപ്തവിംശതിതമോ്ധ്യായഃ .. 27..
ഓം
P.R.IYER
19.3.2024